

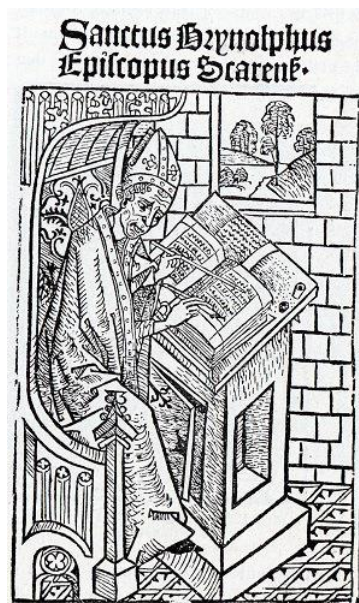
07 maj 2015

Biskop Brynolf ägde nästan hela Stensjöns församling

Biskop Brynolf Algotsson i Skara har givit namn åt en kör i Skara. Söndagen den 19 oktober 2014 eller artonde söndagen efter Trefaldighet framträdde kören i Stensjökyrkan. Utan att själva veta om det sjöng körmedlemmarna på mark, som biskopen hade ägt mer än sjuhundra år tidigare. Nutid och dåtid flätades samman på ett så märkligt sätt, att jag inte kan låta bli att skriva litet grand om detta.

En diktande biskop

Biskop Brynolf Algotsson var biskop i Skara. Stiftet omfattade på den tiden hela Västergötland, alltså även våra församlingar, och dessutom Dalsland och Värmland. Han hade med andra ord mycket att göra och har gjort många avtryck i historien. Fastän denna tid är fattig på källor, vet vi åtskilligt om honom. Han blev nämligen betraktad som helgon. Man samlade in uppgifter om honom för att få honom helgonförklarad. Under detta insamlingsarbete uppgavs med bestämdhet, att han hade skrivit fyra ”officier”, fyra liturgiska växelsånger på latin. De är bevarade och har i vår tid översatts till svenska av Tryggve Lundén. En och annan biskop har på liknande sätt skrivit psalmer under senare århundraden. De mest kända är Haquin Spegel, Jesper Svedberg, Frans Michael Franzén, Johan Olof Wallin, J. A. Eklund och Jan Arvid Hellström.

*Biskop Brynolf Algotsson.
Träsnitt från 1400-talet.*

Biskopen seglade på Vänern

Biskopens verksamhet som diktare är bakgrunden till att kören från Skara har fått namn efter honom. Även på den tiden hade dock en biskop mycket att göra med det som nu kallas ”administration”, på den tiden främst godsförvaltning och rättskipning. År 1294 befann sig biskopen på Dillön i Vänern. I och med att även Dalsland och Värmland hörde till hans stift har han ibland seglat över Vänern till de andra länderna i sitt stift. Han lät också anlägga Läckö slott på Kållandsö ute i Vänern (men på Västgötasidan).

Sexton gårdar härnere

Där på Dillön i Vänern utfärdade biskopen ett bytesbrev. Han bytte sitt gods ”Faesbiaergha” (Fässbergen) till domprosten Bengt i Skara. Drygt ett århundrade senare eller 1396 bytte domprosten Brynolf Karlsson bort godset ”Biskopsbo”, som bestod av åtta landbogårdar (arrendegårdar), en kvarn, ett ålfiske och ett laxfiske i Mölndal, fyra landbogårdar i Krokslätt, landbogården Toltorp, en landbogård i Sulotorp, en landbogård i Gunnebo och en landbogård

i Lackarebäck. (Se: Mölndal: Lantbruks- och trädgårdsstad under omvandling, 1993, s. 32.) Detta gör allt som allt sexton gårdar.

Nästan hela Stensjöns församling

Betraktar man Biskopsbos sammansättning finner man, att godset har omfattat nästan hela östra Mölndal, det vill säga Mölndal öster om Källeredsbäcken och Mölndalsån, eller för att tala om församlingar, nästan hela Stensjöns församling. Det stora antalet gårdar i Mölndal bör innebära, att även Forsåker innefattades i begreppet Mölndal, och att åtminstone någon gård i Forsåker ingick i godset. Däremot nämns inte Brännås, Hulelyckan, Råvekärr och Sandbäck. Godset tycks alltså inte ha omfattat denna sydvästra del av Stensjöns församling. Detta innebär, att Stensjökyrkan är byggd på Biskopsbos gamla marker, närmare bestämt på Mölndals bys gamla utmark, men att Fågelbergskyrkan (byggd på Råvekärrens mark) har hamnat utanför Biskopsbos område.

Hela Krokslätt hörde till godset

Till detta stora sammanhängande område kom ett annat mycket stort och sammanhängande område, nämligen fyra gårdar i Krokslätt. Denna by bestod av fyra hemman. Följaktligen bör hela byn ha tillhört Biskopsbo. Därmed har vi ett sammanhängande område på västra sidan av Mölndalsån från Lackarebäcksbros i söder och nästan ända fram till Korsvägen i norr. (Halva Krokslätt by låg i Örgryte socken, norr om vår gräns.) Slutligen har vi en gård i Toltorp och Sulotorp (möjligen en felskrivning för Bunketorp).

Brynolfskören sjunger i Stensjökyrkan. Foto: Lars Gahrn.

Lång resa från Skara

Hur har biskopen eller rättare sagt biskopsämbetet kunnat förvärva så många gårdar inom Fässbergs socken? Det vet vi inte. Av själva bytesbrevet framgår emellertid, varför biskop Brynolf år 1294 avyttrade det stora godset. Han bytte nämligen till sig gods, som låg närmare Skara. Drygt ett århundrade senare bytte domprosten bort Biskopsbo mot gårdar, som låg närmare Skara. Avståndet mellan Skara och Biskopsbo var på den tiden mycket stort. Från Skara bör det ha tagit fyra eller fem

dagsresor att färdas hit ner till den västligaste delen av stiftet. Avståndet var i längsta laget, och därför bildades Göteborgs stift på 1600-talet. När jag såg Brynolfskörens inhyrda buss på Stensjökyrkans parkering, smålog jag för mig själv. Tänk vad mycket som har förändrats! Nu kan man åka bekvämt till Stensjökyrkan från Skara på ett par timmar. Hade biskop Brynolf kunnat göra resan lika snabbt, hade han kanske inte bytt bort sitt gods.

Mycket förändras med tiden, inte minst musiken. Kören var skönsjungande och skicklig, men några medeltida sånger fick vi inte höra denna gång. Vi fick höra kyrkomusik i tiden, och det är gott så.

Läs vidare

Lars Gahrn, Från havsbotten till herremännens jordinnehav, kapitel i boken: Mölndal: Lantbruks- och trädgårdsstad under omvandling (1993). På sidan 32 finns den utförligaste redogörelsen för biskopens jordinnehav.)

Arvid Baeckström, Gunnebo I: Egendomen och ägarna, 1977. (På sidorna 15-17 ger Baeckström en tillförlitlig och väl underbyggd redogörelse för biskopens gods.)

Biskopen och törntaggen. Redaktör: Johnny Hagberg, Skara 2004. (Skara stiftshistoriska sällskaps skriftserie: nr 15.) Detta är det utförligaste verket om biskop Brynolf Algotsson.

Lars Gahrn